

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio quarta. Vtrum extranei meliores sint magis diligendi quàm
propinqui minus boni.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

redditur operanti. Et quia omne commodum est bonum ordinatum ad illum cuius est commodum, ideo illud quod est propriè & immediatè merces vel premium, est bonum finaliter ordinatum ad operantè, propter quod nò potest esse vltimus finis simpliciter. Est enim bonum amati amore concupiscentiæ cum ametur vt commodum. Hoc supposito cum queritur vtrum in dilectione dei possit licitè haberi respectus ad mercedem. Dicendum est q̄ respectus ad mercedem potest haberi dupliciter. Vno modo quòd merces sit finis rei amata. Alio modo quòd sit finis illius amoris. Primo modo non est licitum in dilectione dei habere respectum ad mercedem, ita vt merces sit finis dei amati. Cuius ratio est, quia finis plus diligitur quàm illud quod est ad finem. Sed non est licitum aliquid plus diligere quàm Deum, ergo non est licitum diligere Deum propter mercedem, sic quòd merces sit finis ad quem Deus dilectus ordinetur.

6 Si autè intelligatur secundo modo scilicet, q̄ merces sit finis dilectionis & nò dei dilecti, adhuc distinguendum est, quia vel accipitur vt finis propter què totaliter diligitur Deus, & sine quo non diligeretur. Et sic non est adhuc licitum habere oculum ad mercedem, quia deus debemus diligere propter se, dato q̄ nihil còmodi ex tali dilectione nobis eueniret multo amplius quàm quicumque virtuosus debeat diligere alium virtuosum. Omnis enim bonus est diligendus circumscripto alio quocunque, cum bonum secundum latitudinè suà sit obiectum amoris. Si autè merces intendatur vt finis dilectionis non totaliter quin sine illo Deus diligeretur, sed quia per dilectionem qua diligitur Deus inrendimus consequi beatitudinem quauis diligeremus deum dato q̄ certi essemus q̄ beatitudinem non haberemus, sic licitum est in dilectione dei habere respectum ad mercedem. Cuius ratio est, quia quòd duo bona habent rationè còmodi & vnum est altero melius, minus bonum potest licitè ordinari ad maius bonum sicut ad finem, nunc est ita quòd dilectio dei in via & beatitudo patrie habent rationè còmodi, beatitudo tamen est aliquid melius dilectione viae, ergo dilectio dei potest licitè ordinari ad beatitudinè vt ad mercedem, & vt ad finem. Si quòd autè aliud còmodum esset minus bonum q̄ dilectio dei, vt sunt bona temporalia, ad ista non posset licitè haberi respectus vt ad finem, quia contra rationem finis est q̄ fit minus bonum his quæ sunt ad finem. Et in hoc sensu vituperatur mercenarius, Ioan. 10. qui opus spirituale ordinat ad mercedè temporalem. Posset tamen ad ea haberi respectus vt ad aliqua adminiculatiua in quantum omne bonum addito alio bono redditur eligibilis.

7 Ad primū arg. patet responsio ex prædictis quia nò est licitum in dilectione dei habere respectum ad mercedem quæ sit finis dei dilecti. Quia sic aliquid aliud à Deo plus diligeretur, potest tamen haberi respectus ad mercedem quæ sit finis dilectionis.

8 Per idem patet ad secundū. Quia in amicitia ciuili potest haberi respectus ad dilectiones & vtilitates quæ ex amicitia consequuntur dummodo nò habeatur ad eas respectus principaliter quia sine eis diligendus est amicus. Et eodem modo est in dilectione dei vt dictum est.

9 Per illud similiter patet ad autoritatem beati Bern. quia in diligendo Deū vel in seruiendo ei nò debet principaliter respectus haberi ad mercedem quin sine mercede esset Deus diligendus, & ei seruiendum, hoc tamè supposito potest merces licitè intendi. Et in hoc sensu procedunt autoritates in contrarium.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum extranei meliores, sint magis diligendi quàm propinqui mali vel nò æquè boni.

Thom. 22. q. 26. ar. 7.

Q Varto queritur, vtrū extraneos meliores sint magis diligendi quàm propinqui mali vel æquè boni. Et arguitur quòd sic, quia per charitatem conformamur dilectioni diuine. Sed Deus magis diligit extraneum meliorem quàm propinquum nobis minus bonum, ergo & nos debemus magis similiter eos diligere.

2 Item illi sunt magis diligendi in quibus perfectius reperitur bonum, super quòd amicitia fundatur. Sed bonum gratiæ super quò fundatur amicitia charitatis perfectius

inuenitur in extraneis melioribus quàm in propinquis minus bonis, ergo illi sunt magis diligendi ex charitate.

IN Contrarium arguitur per dictum Apost. Tim. 1. Si quis suorum & maxime domesticorum curam nò habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Sed effectus exterior correspondet interiori affectui, ergo &c.

RESPONSIO. Circa quæstionem istam primo notandum est qualiter amicitia charitatis se habet ad alias amicitias. Secundo respondebitur ad quæstionem.

5 Quantum ad primū notandum q̄ cum omnis amicitia fundetur in aliqua còmunicatione secundum diuersitatem còmunicationum diuersificatur amicitia, inuenitur autem quadruplex còmunicatio. Prima est omnium hominum, & etià angelorum in quatum conueniunt in hoc q̄ sunt ad imaginem dei secundum quàm sunt capaces beatitudinis. Et super hanc còmunicationè (quantum latissime nam) fundatur charitatis amicitia nò quidè in respiciendo naturam absolutè, sed vt capax beatitudinis. Secunda còmunicatio est politica secundum quàm conciuies còmunicant in his quæ ad ciuilem vitam pertinent, & super hanc fundatur amicitia ciuili. Tertia est economica secundum quàm homines vnius domus, vel familie còmunicant in domesticis officiis. Et super hanc fundatur amicitia economica. Quarta còmunicatio est naturalis originis propter aliqui trahunt ab vno origine, & super hanc fundatur amicitia naturalis patris ad filium & conuerso & consanguineorum ad inuicem. Ex quo patet q̄ prima amicitia includitur in omnibus & nò econuerso, in reliquis etià vt còmuni prior includitur in posteriore quantum quòd còtrarium contingat. Secundum quamlibet autem harum amicitiarum volumus amicitia bona correspondenti eis in quo fundatur amicitia & cooperamur ad hoc secundum modum nostrum. De aliis autem bonis impertinentibus ad talem amicitiam nò oportet nisi in necessitate.

6 Hoc prænotato dicendum est ad quæstionem, quòd cum diligere aliquè sit ei velle bonum, gradus dilectionis possunt accipi secundum gradus boni voliti, vel secundum intentionem volendi, vt prius dictum fuit. Si attendatur secundum gradus boni voliti sic cum sit quoddam velle ad probationis & còplacentiæ de bono habito, quoddam vero optationis & desiderij de bono non habito, quoddam velle plus amamus ex charitate extraneos meliores q̄ propinquos minus bonos in quantum complacet nobis maius bonum in eis. Secundum autem velle desiderij & optationis æqualiter diligimus extraneos & propinquos propter rationem quæ posita fuit supra prima quæstione huius distinctionis. Si verò accipiantur gradus secundum intentionem actus diligendi, sic debemus magis diligere propinquos ad illud bonum ad quòd eos diligimus q̄ extraneos meliores. Quòd patet dupliciter. Primo quia illos diligimus, vt dictum fuit prius in quantum sunt vni nobiscum. Sed propinquiores sunt magis vni nobiscum q̄ remotiores, vel extranei, quia magis sunt nobis vniri, ergo magis sunt à nobis diligendi. Secundo sic, quia illos intensius diligimus respectu quorum còcurrunt plures rationes diligendi, sed respectu propinquorum concurrunt plures rationes diligendi q̄ respectu extraneorum, ergo &c. Maior patet, quia multiplicatio causæ vigorat effectum. Minor declaratur, quia ad dilectionem propinquorum concurrunt omnes causæ diligendi, scilicet còmunicatio in naturali origine, & in operibus domesticis, & ciuilibus, & in capacitate beatitudinis super quam solam fundatur amor dilectionis ad extraneos & inimicos. Patet igitur q̄ propinquiores sunt intensius diligendi q̄ extranei nò solū dilectione naturali, sed etià dilectione charitatis, quia cum charitas respiciat vltimum finem, aliq̄ autem amicitie finem sub fine, amicitia charitatis im portat actus omnium aliarum amicitiarum, quibus omnibus concurrentibus intensior actus est amoris qui est non solum aliarum amicitiarum, sed etiam charitatis vt imperantis & concurrentis. Ex hoc tamen non sequitur quòd maiora bona velimus magis propinquos, sed solum quòd bona proportionata eis secundum fundamentum dilectionis quam habemus ad eos intensius volumus eis & si facultas adsit eis citius exhiberemus cæteris paribus.

Inf. d. 33.

7 AD Primum argu. dicendum q̄ Deus non diligit vnum plus q̄ alium accipiendi gradus dilectionis secundum intentionē actus diligendi, sed solum quantum ad gradum boni voluti. Et respectu talis boni diligit plus meliorem. Sed melior est aliquis quandoq̄ secundum presentem iustitiā qui non est melior secundum presentiam, & secundum hoc melior presentialiter nō diligit plus simpliciter, quia nō est tantum bonum gratiā quod quis habet presentialiter quam est bonū glorię quod preparatur aliis secundum presentiam. Et eodem modo quantum ad velle approbationis & cōplacētia de bono habito plus diligimus meliores, sed quantum ad velle desiderii, & operationis de bono habendo plus vel tantū diligimus propinquos licet actualiter minus bonos, & pręter hoc est in nobis gradus intentionis in actu diligendi propter maiorem coniunctionem quam habent. Aliqui ad nos plusquā alii. Aliiter respondetur communiter quod in hoc confortamur deo q̄ plus diligimus eos qui nobiscum magis cōmunicant sicut & ipse eos qui secum magis cōmunicant quamuis non sint idem hi & illi.

8 Ad secundum dicendum q̄ si ad dilectionē propinquorum ex charitate nō concurreret alia ratio diligendi quā illa quam imperaret charitas, tunc extranei meliores essent magis diligendi quam propinqui minus boni propter rationē quā tangitur in argumento. Sed quia in dilectione propinquorum includuntur plures rationes diligendi quā in dilectione extraneorum ut declaratū fuit. Ideo plus diligendi sunt propinqui quā extranei.

Sententia huius distinctionis. XXX. in Generali & Speciali.

HIC Quæri solet. Superius determinavit Magister de ordine charitatis secundum quadruplicem modū dilectionis. Hic determinat de ordine charitatis secundū quantitatem meriti. Et dividitur in sex. Primo movet questionem. Secundo respondet ibi, sed hæc cōparatio. Tertio obicit in contrariū ex auctoritatibus Aug. ibi, Aug. tamen. Quarto determinat auctoritatem ibi, quod si quis simpliciter. Quinto movet ex dictis incidentem questionem ibi, Illud verō quod sequitur. Sexto verō determinat eam ibi, quidam quod hic dicitur. Hæc est diuisio &c.

2 IN Speciali sic procedit. Primo quærit quid sit magis meritorium diligere amicos, an diligere inimicos. Respondet q̄ dupliciter potest intelligi comparatio ista. Vno modo ut comparetur dilectio amici ex vna parte ad dilectionem amici & inimici ex altera, & sic dilectio secunda est magis meritoria q̄ prima. Alio modo q̄ in eodem homine comparetur dilectio amici ad dilectionē inimici & sic siue sit vnus actus dilectionis siue duo quo diligitur amicus & inimicus semper videtur q̄ dilectio amici sit potior, quia est feruentior. Arguitur tamē in contrariū per Aug. qui dicit quod diligere inimicos est perfectior & nō est tot hominum quorū exaudiuntur in oratione dominica cum dicitur, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus &c. Et sic dilectio inimicorū videtur potior q̄ dilectio amicorū. Et respondet ad hoc secundū distinctionem suprapositam q̄ Aug. intelligit perfectiorē esse dilectionem qua diligitur amicus & inimicus simul quā sit illa qua diligitur solum amicus. Tunc movet dubitationem ex hoc q̄ dicit Aug. q̄ dilectio inimicorū nō est tot hominū quorū exaudiuntur in oratione dominica, cum dicitur, Dimitte nobis debita nostra, quia nulli dimittitur peccata nisi sit in charitate. Si ergo plures exaudiuntur in prædicta oratione dominica q̄ sint illi qui diligunt inimicos, sequitur quod diligere inimicos nō cadit sub præcepto charitatis quod est inconueniēs cum nomine proximi ois homo intelligatur, cū dicitur, Diliges proximum tuū sicut teipsum. Et respondetur dupliciter. Vno modo quod diligere inimicos est perfectius in præceptum, sed imperfectius est solum consiliū. Alio modo respondet quod dilectio inimicorū est perfecta per quam exhibentur eis signa dilectionis orado, & eis beneficiando solum est perfectiorum, nec cadit sub præcepto quantum ad omnes generaliter, & sic intelligit Aug. Et in hoc terminatur &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum de necessitate salutis sit diligere inimicos.

Tho. 2. 2. q. 25. ar. 3. q. 9.

Circa distinctionem istam primo quæritur, vtrum de necessitate salutis sit diligere inimicos. Et arguitur quod non, quia natura non inclinatur in contrarium charitatis, sed quælibet res naturaliter odit contrarium charitatis, & charitas, sed inimicus est contrarius nobis & charitati, ergo non est diligendus sed odiendus.

2 Item non est necessarium illum diligere cui licet malum optare, & de cuius malo licitum est gaudere, sed inimicis licitum est mala optare, & de malis eorum gaudere, igitur &c. Maior de se patet, minor probatur ex hoc q̄ in sacra scriptura frequenter ponuntur imprecationes maiorum contra inimicos & in gaudium, & in consolationem bonorum prædicatur destructio inimicorum, quare &c.

3 Et confirmatur hoc per illud quod dixit Dominus Mat. 5. Audistis quod dictū est antiquis diliges amicum tuum & odio habebis inimicum tuum.

4 IN CONTRARIUM est quod dicitur Mat. 5. Diligite inimicos vestros. & ibidem, Si diligitis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis? q. d. nullam. ergo sine dilectione inimicorum vel non diligentium non est salus.

5 **R**ESPONSI O. Cum charitas attendatur penes affectum, & effectū, ut dictū fuit supra, di. 29. q. 1. ideo circa questionē istam videnda sunt duo. Primum est vtrum teneamur eis exhibere signa dilectionis in effectum.

6 Quantum ad primum sciendum est quod inimicus potest capi dupliciter, scilicet formaliter secundum quod inimicus, vel materialiter secundum quod homo ad imaginem dei existens. Primo modo nō tenemur diligere inimicum. In quantum est inimicus, imō magis odire. Cuius ratio est, quia approbare malum culpæ in alio peruersum, & charitati contrarium. Sed diligere inimicum in quantum inimicus est, virtuoso & habenti charitatem est approbare malū culpæ in eo, ergo hoc est peruersum & charitati contrarium. Item æqualis peruersitatis est odire amicum & diligere inimicum accipiēdo vtrumq̄ formaliter. Sed per se malum est odire amicum in quantum amicus est, ergo & diligere inimicum in quantum inimicus est. Si autem accipiatur materialiter, scilicet in quantum homo ad imaginem dei existens. Sic dicendum est quod diligere inimicum in generali est de necessitate salutis, ut scilicet Diliges Deum & proximum, ab illa generalitate non excludat inimicū, sed nō de necessitate salutis ut speciali motu dilectionis afficiatur aliquis ad inimicū nisi ubi apparet euidēs necessitas. Primum patet, quia charitas attrahitur in eo qui ex charitate diligitur ratione diuine imaginis secundum quā est capax beatitudinis, sed hæc ratio inuenitur in omni homine tam amico q̄ inimico, ergo secundū hanc rationē generalem in dilectione charitatis includitur inimicus. Secundum patet, quia ille motus dilectionis qui nō est de necessitate salutis ad amicum nō est de necessitate salutis ad inimicum, sed specialis motus dilectionis ad amicum nō est de necessitate salutis extra casum necessitatis nisi secundum præparationē animi si necessitas adesset, ergo multo minus est de necessitate salutis ad inimicum, & sic patet primum.

7 Quantum ad secundum aduertendum est q̄ cum effectus exterior dilectionis correspondeat interiori affectui sicut tenemur diligere inimicū affectu, ita tenemur exhibere signa dilectionis in effectu. Cum ergo (ut patet ex primo articulo) interior affectus dilectionis ad inimicum sit de necessitate salutis solum in communi, nō autem in speciali nisi secundum præparationem animi (s. si necessitas adesset) sic dicendum est signa & beneficia dilectionis quæ exhibentur generaliter proximis pura cum aliquis orat pro omnibus fidelibus, vel pro toto populo, non sunt neganda, vel subtrahenda inimicis, hoc enim pertinet ad liuorem vindictæ contra illud quod dicitur Leuitici decimonono, non quæres vltionem, nec memoreris iniurię cuius tuorum, beneficia verō vel dilectionis signa quæ quis exhibet specialiter & particulariter aliquibus personis non est necessarium exhibere